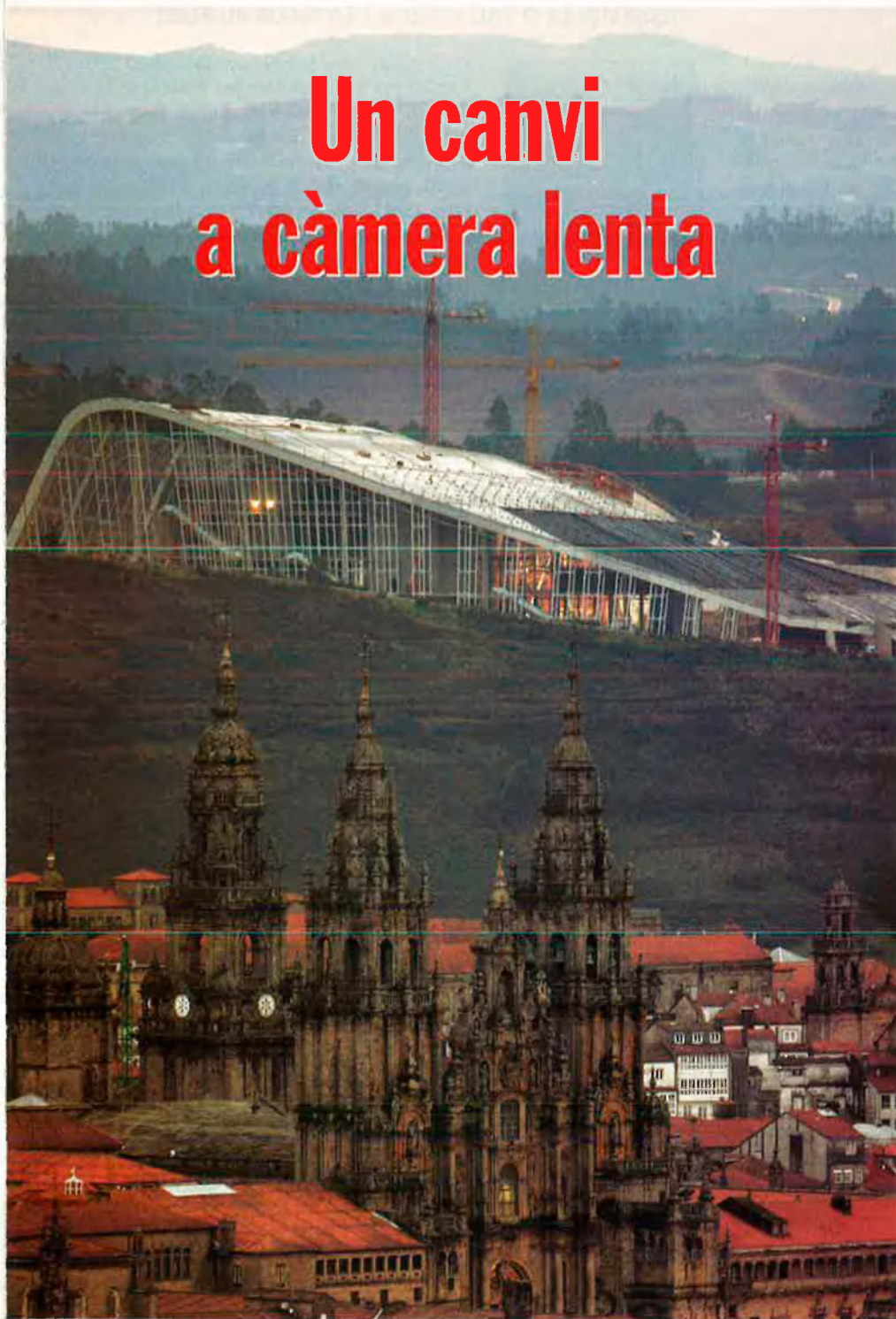

Un canvi a càmera lenta

El Govern bipartit gallec, format per PSdG i BNG, és a punt de travessar l'equador de la legislatura. EL TEMPS s'ha desplaçat a Galícia per conversar amb 19 persones –el president Touriño se n'ha exclòs–. “Almenys respirem”, coincideixen a dir molts. Un reportatge de Víctor Maceda.

La Cidade da Cultura –que s'erigeix als afores de Santiago de Compostela i que, com es veu a la fotografia del costat, amenaça la supremacia de la catedral a l'*sky line* de la capital gallega– exemplifica el temps que viu Galícia. Un projecte personalíssim de Fraga, que va posar la primera pedra al 2001 i que no estarà enllestit, segons les previsions més optimistes, fins l'any 2012. Dels 108 milions pressupostats a l'inici, als 373 que sumen les obres licitades fins avui. I tot, amb l'expectativa latent de com omplir aquesta faraònica obra de l'arquitecte nord-americà Peter Eisenman, autor del memorial de l'Holocaust aixecat a tocar de la Porta de Brandenburg berlinesa.

Els 140.000 metres quadrats que ocupa el macrocomplex van agafant cos, a poc a poc. Els diners que s'hi esmercen equivalen a la meitat del que costarà enllaçar la Corunya i Vigo per alta velocitat, un objectiu prioritari per a l'economia gallega, sobretot preveient una futura connexió amb Porto que enfortesca l'euroregió Atlàntica. La línia ferroviària s'allarga *sine die* i mira de reüll, amb mala cara, les intencions dels executius espanyol i portuguès de fer prevaldre l'eix Madrid-Lisboa.

Les rèmores del passat, doncs, hipotequen en certa mesura la capacitat del bipartit, però molts dels que van defensar obertament el relleu del PP a la Xunta opinen que aquest no és un motiu suficient per justificar el desencís que ha segrestat les seues expectatives i que els impulsa a pronunciar un resignat “almenys respirem”.

'Fue para hacer otra política'. Així titulava l'escriptor Suso de Toro, el passat 25 de febrer, un article d'opinió a l'edició gallega d'*El País*. “Aquesta Galícia no mereix l'expressió política que té”; “hi ha una manca d'impuls, es fan polítiques de pegat en gairebé tots els camps, no hi ha imaginació”, o “els vam votar perquè governaren d'una altra manera, no per perpetuar comportaments fraguistes”, eren algunes de les sucoses crítiques que hi vessava.

Entre els “comportaments fraguistes” que perviuen hi ha, segons els crítics, l'augment de la publicitat institucional i, fins i tot, de les subvencions directes, així com les animades festes amb jubilatats pagades de l'erari públic.

De Toro, que cultiva una estreta relació amb José Luis Rodríguez Zapatero, explica que “a Catalunya o el País Basc, partits com el PSC, ERC, el PNB o CiU tenen una forta penetració social, però ací [a Galícia] no, ací aquesta penetració només la té el PP; la resta mantenim una relació cínica amb els partits, ens els mirem des de la distància”. Segons opina, “la societat gallega s’ha mogut, és més espavilada i moderna que no els partits, que viuen dins d’un món ranci; als darrers tres anys han passat moltes coses a Galícia, però els partits no han incrementat el seu nombre d’afiliats”.

Malgrat tot, Suso de Toro dona als gairebé dos anys de bipartit “un aprovat, un 5 o un 6: cal considerar que s’examinen sota situacions molt desfavorables”. “Després del canvi de règim, la societat respira –afegeix–. Trobe a faltar un projecte nacional, potser caldrà esperar a una segona legislatura perquè desapareguen alguns costums molt arrelats.”

El principi d’un canvi. El també escriptor Manuel Rivas és més optimista –“i més relativista que Suso”, apunta–. “Estem a l’inici d’un canvi social i cultural irreversible. La dinàmica és que la diferència de 100.000 vots que hi va haver l’any 2005, entre esquerra i dreta, s’eixample”, diu. “Era cabdal, un relleu al Govern, la situació era irrespirable, s’eternitzava la fi d’època. Em recordava el conte de Monterroso, ens despertàvem i el dinosaure putrefacte encara hi era. Era un cas semblant al de l’ogre filantròpic de què parlava Octavio Paz, el PP galleg era com el PRI mexicà, una ‘dictadura perfecta’, segons la va batejar Vargas Llosa. El canvi, a Galícia, ha estat com una revolució, com eixir de quatre parets i veure la llum. Jo encara estic en un període d’observació.”

Rivas voldria “més coratge”, però destaca “el fet que es mantinga un Govern de dues forces que històricament han estat prou allunyades: ací, en l’esquerra, l’enemic principal era qui estava més a prop ideològicament; els moviments de nova ciutadania van establir ponts gràcies als quals ara, entre PSdG i BNG, hi ha una certa empatia. Aquells que vaticinaven un xoc de socis, sobretot tenint en compte l’experiència a Vigo [el trencament del bipartit va dur el PP a l’alcaldia pocs mesos abans de la formació del Govern galleg], han errat”.

JORDI PLAY / A NOSA TERRA

Manuel Rivas

Suso de Toro coincideix a dir que “no s’ha transmès, fins al moment, la imatge de desgovern que volia el PP. Els que temien el BNG al poder han vist que es tracta d’una força raonable, cosa que jo ja m’esperava, perquè fa anys que governen ajuntaments i diputacions”.

El partit nacionalista ha patrocinat, però, alguns dels episodis més cridaners del que va de legislatura, com ara suggerir un canvi horari a Galícia; l’annexió de municipis asturians, bercians i de Zamora en què hi ha elements de cultura gallega; una campanya publicitària de la “Vicepresidència de Anxo Quintana” [sic], o les trobades amb gent gran que abundaven en l’era Fraga i que el mateix Quintana també ha celebrat.

El cap de comunicació de Quintana, el professor de Ciència Política i extertulià Antón Losada, és l’ideòleg d’aquesta manera de fer, amb la meta de “marcar el terreny” del BNG al si de l’executiu.

“Cal tenir en compte la tradició cultural gallega –adverteix Manuel Rivas–, “no em semblen malament les *paperotas* [banquets] si les paguen els partits, però sí si ho fan els ajuntaments o el Govern. En la forma de fer política, Galícia s’assembla més a Amèrica que no a Castella, i em pareix perfecte.” Suso de Toro detecta “deixos de cultura clientelar, d’entendre la política com a feu propi,

cosa que em desconcerta”, i continua: “El projecte del BNG és confús, no saben si volen semblar ERC o bé CiU.” Xosé Manuel Beiras, líder històric de la formació, ha reingressat al *consello nacional* del seu partit, després de mostrar les seues desavinences amb la direcció encapçalada per Quintana.

Avanços i embussos. En quins aspectes noten tots dos escriptors millores sensibles? Per Rivas, “hi ha una prioritat clara, el medi ambient. Cal tenir en compte que Galícia ha entrat al segle XXI amb tres pestes de tall medieval i de dimensió industrial: les vaques boges, els incendis enormes i la marea negra, tres pestes que afecten allò que Castela en deia ‘la Santíssima Trinitat’ gallega –el peix, l’arbre i la vaca, les tres bigues que sostenen Galícia–. Si bé no hi ha un gir copernicà, de 180 graus, es perceben indicis de canvi transversals. No hem de perdre de vista d’on venim: de permetre la construcció de més de 300 centrals hidràuliques, de desenes i desenes de pedreres i de parcs eòlics..., ara, com a mínim, hi ha al Govern gent amb escrúpols.” En canvi, “en aspectes com la sanitat o l’educació, que són les parts més visibles de l’acció de govern, és on s’ha percebut menys el canvi: les llistes d’espera no han variat gaire, i en

Al centre de la imatge de l'esquerra, l'expresident Fraga i el president Pérez Tourino, en un acte al Parlament gallec. Al costat, el vicepresident Quintana balla en una trobada amb gent gran.

el camp de l'ensenyament s'ha aconseguit poc més que assegurar que el 50% de les classes seran en gallec, tot i que, aquest sí, és un avanç destacable”.

De Toro posa l'accent en la “regeneració social, un mèrit dels ciutadans més que no dels partits”. Mira enrere i recorda: “Ací hi ha hagut exili de periodistes, extermini de redaccions, gent repressaliada que ha perdut la feina..., i el PP sempre ha fet servir el *carretaje*—dur la gent a votar en furgonetes—, hi ha hagut vots francament furtats, esclaus, hi han votat morts! La derrota del PP, per a mi, no va ser d'un sol diputat, ha estat una gran victòria de la societat.” L'allau de foc de l'estiu passat, en paraules de De Toro, “demostra els problemes molt seriosos que té aquesta societat, ha quedat clar que el territori estava abandonat i dominat per l'urbanisme exacerbat”.

La Xunta acaba d'aprovar una llei que prohibeix l'edificació a 500 metres de la costa durant els propers dos anys, temps en què repensaran el futur del territori.

Manuel Rivas conclou que hi ha hagut un “canvi tranquil” també pel que fa al llenguatge: “Potser calia haver aprofitat una mica més la inèrcia del canvi, però el problema és que s'acostuma a confondre canvi i soroll. Insistesc: cal saber d'on venim, dels recels mutus entre PSDG i BNG, i que pel mig hi ha molts rebentadors professionals. Pense, a més, que el PP quedarà en tercer lloc en alguns municipis importants de Galícia,

cosa impensable fins ara, ja que era sinònim de poder..., era tot just com a l'antic règim: altar i tro anaven de la mà. De fora estant potser sembla exagerat, però ací hem passat de l'antic règim a una situació democràtica, i ho hem fet sense esclafits”.

La visió de Barreiro. Avui cap de Ciència Política a la Universitat de Santiago de Compostel·la, Xosé Luis Barreiro va ser número dos del Govern popular de Xerardo González Albor, entre els anys 1982 i 1986. Al 1987, va deixar AP i va donar suport a la moció de censura que faria president de la Xunta el socialista Fernando González Laxe, en un curt període que va precedir l'accés de Fraga a la plaça de l'Obradoiro.

Barreiro, que publica una columna dominical d'opinió a *La Voz de Galicia*, va posicionar-se en favor de l'accés del bipartit al Govern. També parla de “certa decepció”, encara que s'afanya a matissar-ho: “El canvi era necessari, per dos motius: d'un costat, l'enorme prolongació dels governs del PP, que, per la pura teoria democràtica, genera manies i corrupteles..., era hora d'airejar el palau del poder; d'una altra banda, el PP ja estava esgotat, teníem un mal govern, en part per la decadència de Fraga—més preocupat per passar a la història que una altra cosa— i en part, també, perquè el PP s'havia omplert de polítics eterns que impedièren la renovació”.

Dit això, Xosé Luis Barreiro confirma que s'esperava més, del PSDG i del BNG: canvis en els hàbits, en el llenguatge, en les prioritats inversores: “Cal encetar noves línies de treball que modernitzen el país. És complicat comparar un govern de dos anys amb un de vint, però el ben cert és que estem preocupats.”

Si atenem a la política estatal, el Govern de Zapatero va aprofitar la primera part de la legislatura per tal de tirar endavant les lleis socials més controvertides. Ha perdut el bipartit el millor moment per fer canvis de calat? Segons jutja Barreiro, “era innovador, per exemple, veure els nacionalistes al poder, i no han estat capaços de transmetre que hi ha canvis respecte la manera de fer del PP: com l'anterior executiu, aquest se centra en les infraestructures, en el ciment i en l'asfalt, mentre que el localisme continua com a estructura típica de les grans obres, com ara la Cidade da Cultura. La manipulació informativa, al seu torn, és ben semblant a la d'abans, també hi ha els *conseguidores* de Madrid...”

Pel que fa als informatius de la televisió pública, TVG, els nacionalistes acusen el PSDG d'haver substituït “una manipulació per una altra”.

Com Manuel Rivas, Barreiro tampoc no preveu un retorn immediat del PP al poder: “Aquest partit va estar [a les eleccions del 2005, els conservadors van obtenir 37 diputats, per 25 dels socialistes i 13 dels nacionalistes] al llindar del miracle perquè era el partit del poder i perquè feia l'efecte que l'alternativa era caòtica. El PP ha perdut aquestes dues amenaces, i pense que no ha tocat fons, encara.”

A l'exvicepresident gallec li crida l'atenció les conselleries “tan poc significatives” que gestiona al BNG: “Crec que el repartiment és molt poc comprensible, ja que els socialistes s'han quedat amb Presidència, Infraestructures, Educació i Sanitat. És evident, això sí, que el nacionalisme d'esquerra està transformant-se en un partit de poder, també en el seu model organitzatiu. El BNG pot eixir d'aquesta legislatura amb la clau de la majoria, que ara només té el PSOE; tot quedarà molt obert, al 2009: per què pot triar Josep-Lluís Carod-Rovira entre CiU o PSC i no el BNG, entre PP o PSOE? Per l'esquerra no perdrà vots, i pel centre n'hi ha molts a guanyar”.

L'experiència d'haver format part del BNG, "tot i les disputes internes", porta Barreiro a assegurar: "Mai no vaig dubtar que el PP continuaria unit: el PP gallec existia abans de Fraga, com la catedral de Santiago i la mar."

Nunca Más i 'Hai que botalos'. Si el canvi ha estat possible, com ha quedat dit en boca de Manuel Rivas i Suso de Toro, és perquè un sector de la societat va evolucionar de la resignació cap a la mobilització.

La plataforma Nunca Más –creada tot just després de la catàstrofe natural de Prestige, el novembre del 2002– i el documental coral *Hai que botalos* –mesos abans dels comicis del 2005– van ser fills d'aquell sentiment de rebuig.

Margarita Ledo, catedràtica de Comunicació Audiovisual a la facultat de Ciències de la Comunicació de Santiago –un edifici impactant de l'arquitecte portuguès Álvaro Siza–, va dirigir una de les peces d'*Hai que botalos* i tot seguit comenta en què ha notat el canvi: "A l'era Fraga no existia l'espai públic, mancava

Si el canvi ha estat possible és perquè part de la societat ha evolucionat de la resignació a la mobilització

una ciutadania participativa, va ser una etapa triomfalista i poc consistent. Hi han brollat els problemes, com ara l'especulació amb el territori: el camp era una reserva per a jubilats, estava del tot desestructurat. També note una manca de decisió en política lingüística, el mínim de 50% de gallec a l'escola és una harmonia impostada; tímida en l'àmbit cultural i en el dels mitjans de comunicació públics, i, no menys important, un debat insubstancial sobre l'aparició o no del terme 'nació' a la reforma estatutària, quan Galícia ja va proclamar-se com a tal al 1933."

La reforma estatutària, després de mesos de dures negociacions, ha quedat aparcada per la negativa del PP a incloure 'nació' al preàmbul i perquè no accepta el dret i el deure de conèixer la llengua pròpia. Fins passades les properes eleccions estatals –potser a la tardor– no es preveu que es reprengui aquest debat.

"Hi ha més compromís intern que no sembla –indica Margarita Ledo–, però hi ha una indecisió política que ho alenteix tot. En aquests dos primers anys haurien d'haver establert una clara línia de diferenciació de l'època del PP. Era cabdal, al meu parer, la denominació legal de nació i la potenciació de la llengua. Val a dir que el PSDG i el BNG són molt diversos, internament, i primer cal que els socialistes tinguin clar què volen fer, en aquests temes". Sobre l'Estatut, Ledo ha observat "una perversió del debat: no s'ha parlat de per què necessitem un de nou, políticament".

"El principal risc és que no demostren que es tracta d'un Govern d'esquerra", reblà aquesta catedràtica. "No hi ha des-

La Passió

TORREBLANCA

GAUDEIX DELS ENCANTS DE SETMANA SANTA EN ESPAIS EMBLEMÀTICS DE TORREBLANCA

VIU LA PASSIÓ AL CARRER, A PARTIR DE LES 17 HORES EL DIJOUS SANT AMB EL MERCAT ROMÀ INTEGRAT EN EL NUCLI ANTIC FINS AL DISSABTE 7 D'ABRIL

www.torreblanca.es

Ajuntament d'Estanyol
DIPUTACIÓ DE CASTELLÓ
Associació de Empreses i Professionals de Torredembarra
GENERALITAT VALENCIANA

D'esquerra a dreta, Xosé Luls Barreiro, Uxía Senlle i Margarita Ledo.

gast com a tal, encara preval l'enorme necessitat de canvi que surava en aquesta societat. El PP fins i tot pot perdre el seu feu d'Orense a les municipals”.

Per acabar, Ledo remarca que “molts dels participants en l'elaboració d'*Hai que botalos* no es reconeixen massa en el tipus de transformacions que han vingut després pensen que són excessivament convencionals, esperaven un trencament més contundent”.

En una taula del restaurant gallec O Dezaseis –recomanat el març passat a *The New York Times*–, la cantant Uxía Senlle recorda emocionada la resposta ciutadana a la catàstrofe del Prestige. Ella, com De Toro i Rivas, era cap visible de Nunca Máis, i encara avui exhibeix llàgrimes als ulls quan evoca “l'estima de la gent, tota aquella gent que va venir a netejar les nostres platges”.

“Nunca Máis –rememora Uxía– va nàixer pel sentiment d'orfandat que vam tenir en comprovar que Fraga era incapaç d'anar a Madrid i donar-hi un colp de puny. La gestió d'aquell cas va ser nefasta, i això perviurà molts anys a la ment dels gallecs.”

Ella i més gent està convençuda que el canvi s'ha degut en bona mesura a la capacitat mobilitzadora de Nunca Máis, i per això desmenteix els que van dir que la tragèdia marina no va tenir efectes a les urnes: “A Muxía va caure una allau de milions, la gent volia *'outro máis'*, i la victòria del PP a l'alcaldia era previsible: hi ha engranatges difícils de desmantellar, els diners sempre han callat moltes veus discrepans, a Galícia.”

“Avui hi ha una Galícia emergent, amb

molt de talent per metre quadrat... calia un paraigua que ens arrecerara de la 'Galícia a la intempèrie', que deia Suso de Toro, i aquest paraigua va ser Nunca Máis. Avui respirem.”

La plataforma passa un moment d'incertesa. Si bé aquest estiu, amb motiu de la dèria piròmana, va reformular-se tímidament com a Nunca Máis Lumes –De Toro i la pròpia Uxía van insinuar que la mà del PP estava al darrere dels incendis–, la seua activitat actual és escassa. La cantant parla de “reformular Nunca Máis, potser fent-hi una fundació que fiscalitze la tasca mediambiental del Govern de torn”. Per Suso de Toro, per contra, “allò va ser una resposta cívica no tant a una catàstrofe ecològica com a la catastròfica gestió dels governs gallec i estatal, però els moviments desapareixen, i aquest ja s'ha acabat. Avui queda una gestora, lligada al BNG, i jo, personalment, no m'hi sent partícip...”

El perill, hi és: cada dia circulen més d'un centenar de vaixells perillosos davant les costes gallegues, però Manuel Rivas pensa, com De Toro, que “la plataforma Nunca Máis va funcionar el temps que havia de fer-ho, seria nostàlgic mantenir-la de manera artificial. Jo aposte per fer una fundació, una mena de fòrum de Porto Alegre de la mar”.

Galícia, governada gairebé durant setze anys, per un exministre de Franco, respira. En això coincideixen aquells que van batallar pel relleu de Fraga. Ara anhelan que el vent que bufa a la punta Roncudo, que sembla fer trontollar el far de Corme, penetre amb força terra endins.

RAFAEL TURNÉS

Setze anys com a president de la Xunta de Galícia...

— ...Gairebé setze anys, quatre legislatures, totes elles amb majoria absoluta. En l'última ocasió, vaig obtenir més vots, però junts [PSdG i BNG] sumaven un diputat més. Un sistema molt opinable, però bé...

—Per què creu que no va revalidar la majoria absoluta, l'any 2005?

—Hi va haver una intervenció molt forta del Govern Zapatero, que acabava d'arribar al poder; van influir tot el que van poder en el vot de l'emigració, a través de les seues relacions amb [Néstor] Kirchner [president de l'Argentina]; hi va influir tot allò del Prestige, i, mire vostè, avui hi ha un Prestige cada dia, diga el que diga la ministra de Foment sobre el que hi va haver fa poc a l'estret de Gibraltar... Però no en vull parlar, d'aquest tema. Jo ara represente Galícia al Senat, vaig per allà molt menys del que voldria, i el primer manament en política és “no fer nosa”. Em limite a ajudar els meus successors després del congrés